

~ Методологија ~

СТРУКТУРНИ ПОКАЗАТЕЉИ ПОСЛОВАЊА ПРЕДУЗЕЋА И ПРЕДУЗЕТНИКА

ПРАВНИ ОСНОВ

Структурне пословне статистике (СПС) спроводе се по основу Закона о статистици Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 85/03) и у складу са Статистичким програмом Републике Српске за период 2022-2025, („Службени гласник Републике Српске“, број 102/21).

Обавеза давања података Републичком заводу за статистику Републике Српске (Заводу) заснива се на члану 8. Закона о статистици Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 85/03).

Према члану 27. и члану 28. Закона о статистици Републике Српске и у складу са Правилником о заштити повјерљивих података, Завод је обавезан да заштити достављене повјерљиве податке. С тим у вези, податке прикупљене у статистичке сврхе, Завод не смије да користи за друге намјене и да објављује као појединачне.

МЕТОДОЛОГИЈА

Методологија за спровођење Структурних пословних статистика усклађена је са европским статистичким стандардима и њен садржај је, од 2021. као референтне године, прописан ЕУ Уредбом за пословне статистике 2019/2152 и Уредбом за имплементацију 2020/1197.

Циљ и садржај

Циљ ове статистичке активности је производња индикатора потребних за анализу и праћење пословања тржишних произвођача и осигуравање података у потпуности и у складу са европским стандардима. Произведени подаци се користе за анализу структуре предузећа и предузетника, структуре фактора коришћених у процесу производње, анализу пословног успјеха и конкурентности, као и анализу развоја пословања на регионалном и међународном нивоу.

Такође, подаци структурних пословних статистика представљају значајне инпуте за процјене и обрачун макроекономских агрегата националних рачуна, за обрачун пондера за израчунавање индекса у краткорочним статистикама, као и за ажурирање података у Статистичком пословном регистру.

Извјештајне јединице и јединице посматрања

Извјештајне јединице у Структурним пословним статистикама су економски активна предузећа из Статистичког пословног регистра.

Користи се неколико различитих врста јединица посматрања:

- Предузеће (за обрачун највећег броја индикатора),
- Локална јединица (за израчунавање регионалних података),
- Јединице по врсти дјелатности (за израчунавање података по чистој дјелатности).

Извор података за предузетнике је Пореска управа Републике Српске, која податке о статусу активности и броју запослених доставља Статистичком пословном регистру.

Обухват

Структурним пословним статистикама обухваћена су активна предузећа и предузетници из сљедећих подручја према КД БиХ 2010 (NACE Rev. 2):

- В - Вађење руда и камена,
- С - Прерађивачка индустрија,
- Д - Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација,
- Е - Снабдијевање водом; канализација, управљање отпадом и дјелатности санације животне средине,
- Ф - Грађевинарство,
- Г - Трговина на велико и мало; поправка моторних возила и мотоцикала,
- Н - Саобраћај и складиштење,
- И - Дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживања хране; хотелијерство и угоститељство
- Ј - Информације и комуникације
- Л - Пословање некретнинама
- М - Стручне, научне и техничке дјелатности
- Н - Административне и помоћне услужне дјелатности
- Р - Образовање (приватни сектор)
- Q - Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада (приватни сектор)
- Р - Умјетност, забава и рекреација
- S - Остале услужне дјелатности (изузев области 94 Дјелатности организација на бази учлањења која се, према ЕУ регулативи, не обухвата).

Статистичким истраживањем обухватају се активна предузећа нефинансијске пословне економије која послују у Републици Српској и која су поднијела финансијски извјештај за претходну годину. Оквир за провођење истраживања представља Статистички пословни регистар, који се води и ажурира у Заводу.

Подаци Структурних пословних статистика резултат су статистичке обраде Годишњих извјештаја структурних пословних статистика (за предузећа са 20 и

више запослених) и Годишњих финансијских извјештаја¹⁾ (за предузећа са мање од 20 запослених) и процјене активних предузетника.

Подаци за предузетнике процијењени су на основу броја запослених лица, коришћењем модела регресионе и корелационе анализе.

Метод и вријеме прикупљања података

Прикупљање података за предузећа обавља се извјештајним методом, путем Годишњих извјештаја структурних пословних статистика.

Обиљежја која се добијају путем СПС обрасца расположива су у рачуноводственим, кадровским и осталим евиденцијама предузећа. То су:

- Приходи,
- Расходи,
- Залихе,
- Запослени,
- Инвестиције и др.

Образац обухвата и идентификационе, адресне и податке о врсти дјелатности и јединицама разврстаним према различитим дјелатностима и различитим локацијама, као и податке о статусним и структурним промјенама предузећа. Ови подаци се користе за ажурирање Статистичког пословног регистра.

Процјена података за предузетнике врши се на основу броја запослених лица, математичко-статистичким моделом регресионе и корелационе анализе. Основне претпоставке овог модела су:

- Сличност предузећа и предузетника у истој дјелатности и класи запослених,
- Корелација броја запослених и свих осталих варијабли.

На основу расположивих података за предузетнике (шифра дјелатности, број предузетника и број запослених лица) са једне стране, и података за предузећа (све СПС варијабли) са друге стране, извршена је процјена свих СПС варијабли за предузетнике.

Обрада података

Обрада података и производња резултата врши се на свим нивоима дјелатности и према величини предузећа и предузетника.

1) Годишњи финансијски извјештаји користе се од 2017. године као извор података за предузећа са мање од 20 запослених лица, за која се раније користио метод узорка.

Процјена података за предузетнике врши се множењем познате вриједности варијабле предузећа, из одређене гране и класе запослених, одговарајућим коефицијентом. Коефицијенти представљају однос броја запослених лица (запосленика) код предузетника и броја запослених лица (запосленика) код предузећа.

Дефиниције основних обиљежја

Број предузећа и предузетника обухвата субјекте из Статистичког пословног регистра у популацији која је предмет посматрања, а која тржишно послују и била су активна барем дио референтне године (остварила промет или имала запослене). Искључују се сва привремено неактивна (мирујућа) или стварно неактивна предузећа и предузетници.

Број запослених лица обухвата број запослених и неплаћена запослена лица као што су власници, партнери, чланови породице, волонтери и др.

Број запослених обухвата лица која имају заснован радни однос на одређено или неодређено вријеме са пуним или непуним радним временом. Бројем запослених обухваћени су сезонски радници, приправници и радници који раде код куће, лица у штрајку или краткорочном одсуству. Нису обухваћена лица на дугорочном одсуству. Запослени су плаћени од стране послодавца за извршени рад, а плаћање може бити у форми плате, накнаде, хонорара, награда, плаћања по комаду или плаћања у натури.

Промет обухвата обрачунате приходе од продаје властитих производа, пружених услуга и продаје робе за препродају током референтног периода, без ПДВ-а и сличних одбитних пореза. Искључени су попусти при продаји, снижења цијена, вриједност враћене робе, као и субвенције добијене од државе, остали, финансијски и ванредни приходи.

Додата вриједност по факторским трошковима исказана је у бруто износу (без одузимања амортизације). Израчунава се тако да се на вриједност производње у основним цијенама додају субвенције а одузму трошкови пореза на производе и производњу и вриједност међуфазне потрошње.

Трошкови запослених су укупне накнаде запосленима током референтног периода, у новцу или у натури. Чине их бруто плате и накнаде плата, те остали трошкови запослених који имају карактер личних примања.

Промет по запосленом лицу добија се дијељењем укупно оствареног промета са укупним бројем запослених лица. Овај индикатор изражава продајну способност предузећа и предузетника из одређене дјелатности.

Додата вриједност по запосленом лицу представља основни индикатор за мјерење **продуктивности рада**. Овај индикатор показује колико је створено додате вриједности по запосленом лицу.

Учешће додате вриједности у вриједности производње добија се дијељењем укупне додате вриједности са укупно оствареном вриједношћу производње.

Трошкови рада по запосленом показују просјечне трошкове запослених у некој дјелатности, а добијају се дијељењем укупних трошкова запослених са бројем запослених, односно бројем лица која су плаћена за обављени рад.

Стопа профитабилности (брuto оперативна стопа) показује колико је процентуално учешће брuto пословног вишка у промету. Овај индикатор показује зарађивачку способност предузећа и предузетника или одређене дјелатности.

Усаглашеност са међународним препорукама

Провођење активности усклађено је са препорукама европских регулатива за област Структурних пословних статистика, чиме је омогућена међународна упоредивост података Републике Српске са другим земљама. Коришћене су дефиниције и препоруке прописане ЕУ Уредбом за пословне статистике 2019/2152 и Уредбом за имплементацију 2020/1197.

ОПИС ОРГАНИЗАЦИЈЕ ИСТРАЖИВАЊА

Органи за спровођење истраживања

Одговорни произвођач СПС података јесте Републички завод за статистику Републике Српске. Прикупљање извјештаја обавља се у Подручним јединицама, док се унос, обрада података и производња резултата обавља у Одјељењу производних статистика и Одјељењу услужних статистика Завода. У овим Одјељењима обављају се формалне, рачунске и логичке контроле, третирање екстремних вриједности микроподатака, процјена и анализа резултата, итд.

Периодика спровођења истраживања

Извјештајна јединица дужна је да достави податке Републичком заводу за статистику пет мјесеци послије референтне године.

Подаци се објављују годишње. Прелиминарни резултати су расположиви у октобру за претходну годину. Коначни резултати публикују се 15 мјесеци након референтне године.

Инструменти истраживања

За спровођење Структурних пословних статистика утврђени су сљедећи методолошки инструменти:

- Упитници,
- Упутство за попуњавање упитника,

- Писмо извјештајним јединицама.

Публиковање

У складу са европским препорукама, резултати Структурних пословних статистика се приказују према претежној дјелатности извјештајне јединице, односно уколико предузеће обавља више дјелатности, цјелокупан пословни резултат се приписује његовој претежној дјелатности. Исти принцип се примјењује и за предузетнике.

Подаци се публикују на нивоу подручја дјелатности и према величини предузећа и предузетника, а дати су у апсолутним износима. У процентима су дате структуре резултата према подручјима дјелатности.

Годишње саопштење: „Основни структурни показатељи пословања предузећа“ доступно је на сајту Републичког завода за статистику Републике Српске: www.rzs.rs.ba

Припремиле:

Даница Бабић, Слађана Никић

Посљедње ажурирање:

25. 10. 2022.